

8.1. Lisa 1. Mõisted

ACER (Agency for the Cooperation of Energy Regulators) – Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EÜ) nr 2019/942 asutatud Euroopa Liidu Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostöö Amet, millesse kuulub ka Eesti Konkurentsiamet

aFRR - automaatselt aktiveeritav sageduse taastamise reserv

Agregaator (Aggregator) – Juriidiline isik, kes korraldab süsteemihaldurile reguleerimisreservi pakkumise tegemist tarbimise või tootmisvõimsuste koondamise teel

AIB (Association of Issuing Bodies) – Päritolutunnistusi väljaandvate asutuste ühenduse mis võimaldab Eleringi hallatava elektroonilise päritolutunnistuste registri kaudu päritolutunnistustega kauplemist ülejäänud AIB liikmetega

Allareguleerimine (Down-regulation) – süsteemihalduri poolt täiendava elektrienergia koguse müümine, mis on tingitud prognoositust väiksemast energiatarbimisest või suuremast energiatootmisest süsteemis, vajadusest teostada vastukaubandust või kui on ohustatud elektrisüsteemi varustuskindlus

Andmevahetusplatvorm Estfeed – Digitaalne keskkond, mille kaudu toimub elektriturul andmevahetus avatud tarnija vahetamiseks, mõõteandmete edastamiseks ning turuosalisele seadusega pandud kohustuste täitmiseks ja talle antud õiguste tagamiseks

Avariireservvõimsus (Fast Disturbance or Emergency Reserve) – Süsteemihalduri hoitav või ette tellitud võimsusreserv elektrisüsteemis juhtuda võivate avariiliste olukordadega toimetulekuks

Avatud tarne (Open Supply) – Turuosalisele kogu temale vajaliku elektrienergia müümine või eabilansina turuosalisele tema bilansi tagamiseks kauplemisperioodil puudujääva elektrienergia koguse müümine või temalt kauplemisperioodil ülejääva elektrienergia koguse ostmine

Avatud tarnija (Open Supplier) – Elektrimüüja või bilansihaldur, kes osutab kliendile avatud tarnet eesmärgiga tagada müüdnud ja ostetud elektrienergia koguste tasakaal kliendi bilansipiirkonnas

Bilansi tagamine ehk tasakaalustamine (Balancing) – Kõik tegevused või protsessid, mille kaudu süsteemihaldur tagab pidevalt erinevatel ajahorisontidel elektrisüsteemi sageduse kindlaksmääratud stabiilsetes piirides

Bilansienergia (Imbalance) – Eabilanss ehk avatud tarne, mida bilansi hoidmise eesmärgil ostab ja müüb süsteemihaldur bilansihalduriga sõlmitud bilansilepingu alusel

Bilansihaldur (Balance Provider) – Juriidiline isik, kes on oma bilansi tagamiseks sõlminud süsteemihalduriga bilansilepingu EITS-i (Elektrituruseadus) ja selle alusel kehtestatud õigusaktides sätestatud korras

Bilansileping (Balance Agreement) – Süsteemihalduri ja bilansihalduri vahel sõlmitud avatud tarne leping, mille alusel süsteemihaldur müüb bilansihaldurile või ostab temalt igal kauplemisperioodil bilansi tagamiseks vajaliku koguse bilansienergiat

BRELL – Eesti, Läti, Leedu, Venemaa ja Valgevene elektrisüsteemide juhtimise alane koostöö

BOGI – Läänemere energiavõrgu arendamise projekti Baltic Offshore Grid Initiative, mille eesmärk on kõige soodsamal viisil liita Läänemere regioonis meretuuleparke võrku ning samal ajal kasvatada riikide varustuskindlust koormamata üleliigselt maismaa elektrivõrku

CACM võrgueeskiri – Komisjoni määrus (EL) 2015/1222, 24. juuli 2015, millega kehtestatakse võimsuse jaotamise ja ülekoormuse juhtimise suunised

CEP (Clean Energy Package) – Euroopa Komisjon tutvustas 2016. aasta novembri lõpus puhta energia paketti, mille eesmärk on seada esikohale energiatõhusus, saavutada juhtpositsioon taastuvenergia alal ja tagada tarbijatele energia eest õiglase hind. Meetmepaketi üks osa on ka uus taastuvenergia direktiiv, mis võtab senisest nõudlikuma hoiaku riikide taastuvenergia eesmärkide täitmise ja taastuvenergia projektide loamenetluste venitamise küsimuses. (vt Lisa 2 määrused 2019/941, 2019/942, 2019/943 ja direktiivid 2019/944)

EBGL võrgueeskiri – Komisjoni määrus (EL) 2017/2195, millega kehtestatakse elektrisüsteemi tasakaalustamise eeskiri

Elektribörs – Organiseeritud turg elektrienergiaga kauplemiseks sama või järgmise päeva või tunnisestest tarnetega

Elektribörsil kaupleja – Turuosaline (kelleks võib olla nii tootja, müüja, tarbija jne), kellele elektribörsi korraldaja on andnud õiguse elektribörsil kaubelda, sõlmides temaga asjakohase lepingu. Elektribörsil kauplejaks võib olla Eesti turuosaline ja välisriigi turuosaline, kelle süsteemihalduril on Eesti süsteemihalduriga sõlmitud kokkulepe, mis tagab turuosalise elektrienergia tarned

ELTS – Elektriturseadus

ENTSO-E (European Network of Transmission System Operators) – Euroopa elektri süsteemihaldurite katusorganisatsioon

EPAD (Electricity Price Area Differential) – Forvard-leping hinnapiirkonna hinna ja Nord Pool süsteemi hinna erinevuse kohta. Kauplemisperioodi jooksul peegeldab EPAD-i turuhind prognoositavat hinnavahet tegelikul tarneperioodil.

Euroopa segajääk (European Attribute Mix ehk EAM) – Euroopa Liidu kõikide riikide lõikes tarbitud energiaallikate osakaalusid väljendav tõendama päritoluga elektrienergia kogum, mida kasutatakse tasakaalustava reservuaarina riiklike segajääkide arvutamisel

Explicit oksjon (otsene oksjon) - Turuosalised teevad oma pakkumised riikidevahelise ülekandevõimsuse ostmiseks teatud ajaperioodiks, mil võivad ostetud ulatuses ülekandevõimsust kasutada elektrienergia transportimiseks üle piiri. Võidab suurima pakkumise esitanud turuosaline või turuosalised, kelle pakkumised mahuvad oksjonile antud ülekandevõimsuse piirides.

FCA võrgueeskiri – Komisjoni määrus 2016/1719, millega kehtestatakse pikaajaliste võimsuse jaotamise suunised.

FTR (Financial Transmission Right) – Finantsinstrument, mille puhul pakub süsteemihaldur võimalust fikseerida piirkondadevaheline hinnaerinevus

Implicit oksjon (kaudne oksjon) – Meetod, mille abil on võimalik ühtlustada hindasid erinevate hinnapiirkondade vahel ning mille rakendamisel annavad

piirkondadevahelised ülekandeliinid võimaluse suunata ülejäägiga ehk mada- lamma hinnaga piirkonnast elektrienergia puudujäägiga ehk kõrgema hinnaga piirkonda

IPS/UPS – Venemaa ja lähiriikide ühtne sünkroonala

Kauplemisperiood – Võrgueeskirjas ettenähtud ajavahemik, mille lõikes on turuosaline kohustatud tagama oma bilansi. Eestis on kauplemisperiood täistund. Päeva esimene tund on 00.00 kuni 01.00 ja viimane tund on 23.00 kuni 00.00

KHG – kasvuhoonegaasid on lühilainelist päikesekiirgust mitteneelavad või vähe neelavad ning pikalainelist soojuskiirgust neelavad gaasid Maa atmosfääris, mis põhjustavad kasvuhooneefekti, kuna takistavad soojusenergia lahkumist Maalt maailmaruumi pikalainelise soojuskiirgusega. Viis põhilist kasvuhoonegaasi Maa atmosfääris on veeaur (H_2O), süsihappegaas (CO_2), naerugaas (N_2O), metaan (CH_4) ja osoon (O_3)

Koordineeritud netoülekandevõimsuse põhine meetod ehk CNTC – Võimsusarvutusmeetod, mille puhul eelnevalt määratletakse eelnevalt omavahel külgnevate pakkumispriirkondade vaheline maksimaalne võimalik ülekandevõimsus ja hinnatakse seda

Koordineeritud võimsusarvutuse ala ehk CCR – Geograafiline ala, mille kohta tehakse koordineeritud võimsusarvutus. Eesti hakkab kuuluma koos Läti, Leedu, Soome, Rootsi ja Poolaga Balti CCR'i

mFRR – Käsitsi aktiveeritav sageduse taastamise reserv

Mikrotootja – Elektritarbija, kes toodab elektrienergiat valdavalt enda tarbeks kuni 11 kW võimsusega tootmiseseadme abil. Tootva tarbija tähistamiseks kasutatakse ka mõistet „prosumer“

Määratud elektriturukorraldaja ehk NEMO – Üksus, kelle pädev asutus on nimetanud täitma ülesandeid ühtse järgmise päeva turu mehhanismis või ühtse päevasisese turu mehhanismis. Eestis on NEMO börsikorraldaja Nord Pool.

Netotoodang – Eesti elektri jaamaade võrku antud ja otseliinide kaudu tarbijatele edastatud saldeeritud toodang

NordPool – Põhjamaade ja Balti riikide elektrikörsi operaator, varasemalt NPS (Nord Pool Spot)

NTC (Net Transfer Capacity) – Vaba ülekandevõimsus elektribörsi hinnapiirkondade vahel

OTC (Over-the-Counter) – Tähendab seda, et tehingut ei tehta tsentraalse toimumiskoha nagu börsi kaudu. Kauplemine toimub otse kahe osapoole vahel läbi ning börsilaadset vahendajat seal ei esine

PTR (Physical Transmission Right) – Piirkondade vahelise hinnariski maandamise instrument. PTR oksjoni puhul lubatakse turuosalistel teha pakkumisi, et maandada hinnapiirkondade vahelisi hinnariske. Turuosalised, kes oma pakkumisega omandavad PTR võimsusi teatud ajaperioodiks, saavad kohustuse PTR-id süsteemihalduritele pärast igakuist hinnaselgitust tagasi müüa. Tagasi makstav summa sõltub kahe elektrituru hinnapiirkonna hinnaerinevusest

Pudelikael ehk turu ülekoormus (Bottle-neck) – Olukord, kus päev-ette turu mehhanismi või päevasisese turu mehhanismi majanduslik tulu on hinnapiirkondade vahel võimsuse või muude aktiivsete jaotamispiirangute tõttu piiratud, mis takistavad sujuvat elektrienergia kaubanduslikku liikumist

Päevasisene turg (Intraday market) – selline elektrituru ajavahemik alates piirkonnaüleste tehingute avamisajast päevasisesel turul kuni piirkonnaüleste tehingute sulgemisajani päevasisesel turul, mille puhul kaubeldakse vahetult (30-60 min) enne nende tarnimist

Päev-ette turg ehk järgmise päeva turg (Day-ahead market) – päev-ette tehingute sulgemise ajani kestev elektrituru ajavahemik, mille vältel tehtud elektribörsi tehingute tärned tehakse järgmisel päeval

Päritolutunnistus (GoO - Guarantee of Origin direktiivis kasutusel ka väljend päritolutagatis) – Elektrooniline dokument, mille süsteemihaldur annab tootjale taotluse alusel ja mis tõendab, et tootja on tootnud energiat taastuvast energiaallikast või tõhusa koostootmise režiimil

Päritolutunnistuste import ja eksport – Teises riigis toodetud elektrienergia põhjal väljastatud päritolutunnistuste ülekandmine Eesti registrisse või Eestis väljastatud päritolutunnistuse ülekandmine välisriiki läbi AIB keskregistri

RE-DISS – Intelligent Energy Europe programmist finantseeritud projekt, mille eesmärgiks oli parandada tarbitava elektri päritolu kohta lõpptarbijale esitatavate

andmete usaldusväärsust ning täpsust

Reguleerimisenergia (Balancing Energy) – Süsteemihalduri poolt bilansi tagamiseks aktiveeritud avariireservvõimsuse või reguleerimisreservi pakkumise energia, mida süsteemihaldur kasutab tootmise ja tarbimise suurendamiseks või vähendamiseks vastavuses seaduse ja selle alusel kehtestatud õigusaktidega ning tema poolt sõlmitud lepingutega

Reguleerimisreservi pakkumine (Balancing Bid) – Reguleerimisteenuse pakkuja poolt süsteemihaldurile tehtud reguleerimisenergia pakkumine, mis vastab süsteemihalduri kindlaks määratud nõuetele

Reguleerimistarne bilansiaruandes (Imbalance Adjustment) – Süsteemihalduri poolt bilansihalduri bilansipiirkonnas aktiveeritud reguleerimisenergia kogus, mis kajastatakse bilansihalduri bilansiaruandes kauplemisperioodide lõikes ja reguleerimisenergia suunda arvestades

Reguleerimisteenuse pakkuja (Balancing Service Provider) – Tootja, tarbija, bilansihaldur või agregaat, kes pakub süsteemihaldurile reguleerimisteenust

Riigiabi – Igasugune liikmesriigi poolt või riigi ressurssidest ükskõik missugusel kujul antav abi, mis kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi, soodustades teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist, ühisturuga kokkuso- bimatut niivõrd, kuivõrd see kahjustab liikmesriikide vahelist kaubandust

SCADA – Elektrisüsteemi juhtimise ja andmete kogumise tehniline süsteem, mida kasutatakse elektrisüsteemi reaajas juhtimise funktsionaalsuses

Segajääk (Residual Mix) – Tarnitud elektrienergia päritolutunnuste kogum, mida ei ole kasutatud tarbijale edastatud elektrienergia päritolu tõendamiseks või mis on saadud arvutuse teel (ELTS §3 lõige 221). Eesti segajäägi arvutuses ei arvestata füüsilisi netoenergiavooge kolmandate riikidega vastavalt Balti süsteemihaldurite vahel 2013.a. sõlmitud kokkuleppele, mille alusel neid energiavooge käsitletakse kui transiitvooge

Süsteemihaldur (Transmission System Operator) – Põhivõrguettevõtja, kellel lasub süsteemivastutus

Taastuvad energiaallikad – Kehtiva elektrituruseaduse järgi on taastuvad energiaallikad vesi, tuul, päike, laine, tõus-mõõn, maasoojus, prügilagaas, heitvee

puhastamisel eralduv gaas, biogaas ja biomass. Biomassi all mõistetakse põllumajanduse, sealhulgas taimsete ja loomsete ainete, ja metsanduse ning nendega seonduva tööstuse toodete, jäätmete ja jääkide bioloogiliselt lagunevat osa, samuti tööstus- ja olmejäätmete bioloogiliselt lagunevaid komponente. Nendest allikatest toodetud elektrienergia on taastuvenergia

Tarbimine – Eesti sisemaine tarbimine arvestades võrgukadudega, kuid mitte arvestades elektri jaamade omatarvet, n-ö brutotarbimine

Tarbimiskoht – Turuosalise elektripaigaldise liitumispunkt või kogum liitumispunkte, mis on turuosalise elektripaigaldise kaudu omavahel elektriliselt ühendatud

Turuosalised – Tootjad, tarbijad, elektri müüjad, börsi korraldaja ja võrguettevõtted (põhivõrgu ja jaotusvõrgu ettevõtted)

Tõendamata päritoluga elektrienergia – Elektrienergia, mille päritolu ei ole päritolutunnistustega või muul usaldus- väärusel moel tõendatud

Tõendatud päritoluga elektrienergia – Elektrienergia päritolutunnistustega tõendatud taastuvenergia toodang või muul usaldusväärusel moel tõendatud mittetaastuvenergia toodang

Tõhus koostootmine – Elektrienergia tootmine elektri- ja soojusenergia koostootmise režiimil lähtuvalt soojusenergia nõudlusest ja tagades energiasäästu

Tühistatud päritolutunnistus – Päritolutunnistus, millega on tarbijale tõendatud tarbitud elektrienergia päritolu ja mis on kõrvaldatud ringlusest

Vabatarbija – Tarbija, kes kasutab elektrienergiat antud tarbimiskohas vähemalt koguses, mis on õigusaktides määratud vabatarbija tarbimiskoguseks. Vabatarbija määratlus kehtestatakse tarbija tarbimiskohale (möötepunktidele). Vabatarbija määratluseta tarbimiskohtades ostab sama tarbija elektrienergiat müügikohustuse alusel ning nendes möötepunktides ei saa tarbija avatud tarnijat vahetada. Alates 1.01.2013 on kõik tarbijad vabatarbijad

Vastukaubandus (Countertrade) – Elektrienergia vahetus erinevate turupiirkondade vahel, mis on initsieeritud ühe või mitme süsteemihalduri poolt eesmärgiga viia elektrisüsteemi füüsilised parameetrid (näiteks piiriüleised võimsusvood) lubatud piiridesse ja tagada juba toimunud elektrienergiakaubanduse

tehingud

Voopõhine (flow-based) meetod – Võimsuse arvutamise meetod, mille puhul elektrienergia ülekandmise jaotusteguri ja kriitiliste võrguelementide järelejäänud varud piiravad pakkumispiirkondade vahelist energiaülekannet

Võimsusjaotustulu (ülekoormustulu) – Piiriülese ülekandevõimsuse jaotamise tulemusel saadav tulu

Väiketarbija – Kodutarbija, korteriühistu, korteriomanike ühisus, hooneühistu ja see äritarbija, kelle elektripaigaldis on võrguga ühendatud madalpingel kuni 63-amprise peakaitsme kaudu

Ühtse järgmise päeva turu mehhanism – Enampakkumismehhanism, mille puhul järgmise päeva turgudel üheaegselt sobitatakse kogutud korraldusi ja jaotatakse piirkonnaülest võimsust pakkumispiirkondadele

Ühtse päevasisese turu mehhanism – Pidev mehhanism, mille puhul päevasisestel turgudel üheaegselt sobitatakse kogutud korraldusi ja jaotatakse piirkonnaülest võimsust pakkumispiirkondadele

Ülekoormus – Olukord, milles põhivõrkudevaheline ühendus ei suuda asjaomaste võrkudevaheliste ühenduste ja/või siseriiklike põhivõrkude võimsuse puudumise tõttu mahutada kõiki tegelikke elektrivooge, mida turuosalise rahvusvahelise kaubanduse raames nõuavad

Ülesreguleerimine (Up-regulation) – Süsteemihalduri poolt täiendava energiakoguse ostmine, mis on tingitud prognoositust suuremast energia tarbimisest või väiksemast energia tootmisest süsteemis, tootmisvõimsuse ootamatust väljalülitumisest, vajadusest teostada vastukaubandust või kui on ohustatud elektrisüsteemi varustuskindlus